

चतुर्दशः पाठः - <https://www.youtube.com/watch?v=bYeemjAv7zU>

६३. अस्ति इति क्रियापदस्य भूतकालस्य रूपाणि आसीत् (एकवचनम्) - आसन् (बहुवचनम्)
स्वातन्त्रसङ्ग्रामकाले गान्धीमहाशयः आसीत्।
उत्पीठिकायां पुस्तकम् आसीत्।
ह्यः मम गृहे पूजा आसीत्।
द्वापरयुगे पाण्डवाः आसन्। (बहुवचनरूपम्)

६४. (अभ्यासः गणद्वयमध्ये वचनस्य परिवर्तनार्थम्)

६५. अहम् इति अस्य योगे - आसम् (एकवचनम्), आस्मि (बहुवचनम्)
अहं शिशुः आसम्।
अहं अलसः (lazy person లాసురిపాతు आसम्।
वयं दुर्बलाः आस्मि।
वयं परतन्त्रे आस्मि।

६६. वर्तमानकालतः भूतकालपरिवर्तनम्
अहं संस्कृतज्ञः अस्मि। -- अहं संस्कृतज्ञः आसम्।
भवान् स्थूलः (obese person లావుమనిషి) अस्ति। -- भवान् स्थूलः आसीत्।
सः सम्यक् अस्ति। -- सः सम्यक् आसीत्।

६७. एवम् एव पुरुषपरिवर्तनं, वचनपरिवर्तनं च
सः सम्यक् आसीत्। -- अहं सम्यक् आसम्।
भवान् सङ्गणकज्ञः आसीत्। -- अहं सङ्गणकज्ञः आसम्।
सः उत्तमः आसीत्। -- ते उत्तमाः आसन्।
अहं दुर्बलः आसम्। -- वयं दुर्बलाः आस्मि।

६८. सङ्ख्याः - एकम्/एकः/एका, द्वे/द्वौ/द्वे, त्रीणि/त्रयः/तिस्रः, चत्वारि/चत्वारः/चतस्रः, पञ्च/पञ्च/पञ्च
एकं कङ्कतम् अस्ति। एकं कार्-यानम् अस्ति।
एकः दन्तकूर्चः अस्ति। एकः सुधाखण्डः अस्ति।
एका पत्रिका अस्ति। एका दूरवाणी अस्ति।

एकः दर्पणः - द्वौ दर्पणौ - त्रयः दर्पणाः - चत्वारः दर्पणाः - पञ्च दर्पणाः
एका द्रोणी - द्वे द्रोण्यौ - तिस्रः द्रोण्यः - चतस्रः द्रोण्यः - पञ्च द्रोण्यः
एका शय्या - द्वे शय्ये - तिस्रः शय्याः - चतस्रः शय्याः - पञ्च शय्याः
एकं मित्रम् - द्वे मित्रे - त्रीणि मित्राणि - चत्वारि मित्राणि - पञ्च मित्राणि

(Notice that for 5, there is no लिङ्गभेदः)

(For द्विवचनम्, see शब्दपृष्ठम्. Look at रामः for दर्पणः, गौरी for द्रोणी, रमा for शय्या, वनम् for मित्रम्.)

सुभाषितम्

१४. आचार्यात् पादमादत्ते, पादं शिष्यस्वमेधया।

पादं सब्रह्मचारिभ्यः, पादं कालक्रमेण च॥

आचार्यात् from teacher ఆచార్యుడినుంచి पादम् (first) quarter పావు आदत्ते takes తీసుకొంటాడు,

पादं (second) quarter शिष्यः learner स्वमेधया by his own brain తన మేధతో

पादं (third) quarter सब्रह्मचारिभ्यः from co-learners ప్రక్క విద్యార్థులనుంచి,

पादं (last) quarter कालक्रमेण by the passage of time కాలంతో च

कथा -

पूर्वं रायगढदुर्गम् Raigadh fort आसीत्। शिवाजी-महाराजः तस्य पालनं करोति स्म।

एका महिला आसीत्। सा प्रतिदिनं क्षीरविक्रयणं selling of milk పాల అమ్మకం करोति स्म। तस्याः लघुपुत्रः

small son చిన్న పిల్లవాడు आसीत्। तं गृहे त्यक्त्वा दुर्गं गत्वा तत्र क्षीरं विक्रीय, पुनः बहिः गृहम् आगच्छति स्म।

एकदा तस्याः बहु विलम्बः delay ఆలస్యం आसीत्। सा यदा द्वारम् आगतवती, तदा द्वारं पिहितम् आसीत्। सा

द्वारपालकं 'भवान् कृपया 'द्वारम् उद्घाटयतु' open the door తలుపు తెరువు, मम शिशुः गृहे अस्ति' इति

पृष्टवती।

रक्षकभटः तथा कर्तुं निराकृतवान् disagreed। सा पुनः प्रार्थितवती - 'भवान् कृपया द्वारम् उद्घाटयतु, मम शिशुः

अस्ति, भोजनं दातव्यम् must be given ఇవ్వబడవలెను' इति। सः 'न अङ्गीकृतवान्' did not agree। सा

'किमर्थं न उद्घाटयति भवान्?' इति पृष्टवती।

सः उक्तवान् - 'शिवाजीमहाराजस्य वचनम् एतत्। द्वारं 'न उद्घाटनीयम्' should not be opened

తెరువబడకూడదు' इति।

' कथं अहं बहिः गच्छामि?' इति सा चिन्तितवती। बहु अन्वेषणं कृतवती। एकत्र भित्तिः wall గోడ सम्यक् न

आसीत्। सा भित्तिम् आरुह्य having climbed ఎక్కి, वृक्षम् उपयुज्य having used వాడి, गृहं गतवती।

अनन्तरदिने शिवाजीमहाराजः एतत् सर्वं ज्ञातवान्। सः तां महिलाम् आहूतवान् called పిలిచాడు। सः पृष्टवान् -

'भवती कथं बहिः गतवती' इति।

सा उक्तवती - 'महाराज! अहं किमपि न जानामि। तदा अहं केवलं मम पुत्रस्य क्रन्दनम् crying ఏడుపు एव

शृणोमि स्म। कथञ्चित् गृहं गतवती' इति।

शिवाजीमहाराजः तां 'न दण्डितवान्' did not punish। पुनः तस्यै पारितोषिकं gift दत्तवान्, गृहं प्रेषितवान् च।

Say the following in Samskritam aloud (Video14) –

- 1) అతను ఎట్లా పాడుతున్నాడో, నేను కూడా అట్లా పాడుతున్నాను. Whichever way he sings, I sing the same way.
- 2) నువ్వు విదేశంలో ఉంటివి. You (male-sing) were there abroad (in foreign land).
- 3) అతను దయారహితుడయి ఉండెను. He was merciless.
- 4) నేను ఉద్యోగంలో ఉంటిని. I was in a job.
- 5) మేము అక్కడ ఉండేవాళ్ళము. We were living there.
- 6) మీరు (ఒక్కళ్ళు కాదు) ఎక్కడ ఉంటిరి? Where were you (plural)?
- 7) सः उत्तमः आसीत् - దీనికి బహువచనం వ్రాయండి. Write plural for this.
- 8) भवती मौनिनी आसीत् - దీనిని ఉత్తమపురుషంలో (अहम्) వ్రాయండి. Write this in First Person.
- 9) అక్కడ ఒక ఆడుకుక్క (शुनकी) ఉన్నది. There is a she-dog there.
- 10) అవి మూడు పుస్తకాలు (తాని पुस्तकानि) Those are 3 books.
- 11) నాకు (నాయొక్క) ఒక కుమార్తె. I have a daughter (My one daughter is there).
- 12) దశరథుడికి ముగ్గురు భార్యలు మరియు నలుగురు కొడుకులు. दशरथः has 3 wives and 4 sons.